

Марина Сергіївна Коломієць,
молодший науковий співробітник
відділу археографії Інституту архівознавства
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
ORCID: 0000-0002-9125-1379
e-mail: arhivnanu@ukr.net

ДОКУМЕНТИ ПРО УЧАСТЬ АКАДЕМІКА В. І. ГРИЩЕНКА В VI–X СВІТОВИХ КОНГРЕСАХ МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ГІНЕКОЛОГІЇ ТА АКУШЕРСТВА (FIGO) (1970–1982)

Мета роботи. Аналіз видового складу джерел та ступеня інформативності документів особового архівно-го фонду академіка В. І. Грищенка, що відклались в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, які відображають передумови участі, перебіг та результати роботи вченого у світових конгресах Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO), що відбулись упродовж 1970–1982 рр. **Методологія дослідження** полягає в застосуванні історико-ретроспективного, історико-порівняльного, історико-хронологічного, історико-типологічного та історико-системного методів. Зазначений методологічний підхід дозволяє проаналізувати видовий склад джерел і ступінь інформативності документів особового фонду вченого задля виокремлення напрямів роботи академіка В. І. Грищенка, його наукової діяльності у просторовому і хронологічному аспектах, стан розвитку медицини в зарубіжних країнах в однакових часових проміжках із СРСР. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що вперше до наукового обігу введено значну кількість архівних матеріалів, що суттєво доповнюють загальну картину діяльності відомого українського вченого в галузі акушерства, гінекології та кріомедицини, академіка НАН України В. І. Грищенка, розкрито особливості його участі в конгресах Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO) протягом 1970–1982 рр. та подано оцінку тенденцій розвитку медичної науки. **Висновки.** З'ясовано, що участь науковця у світових конгресах Міжнародної федерації гінекології та акушерства мала велике значення для ознайомлення з результатами наукових досліджень і прогресивними світовими технологіями в галузі медицини, для розгортання співпраці з провідними науковцями світу, а також для популяризації наукових здобутків вітчизняної медицини і зростання авторитету вченого у світових наукових колах.

Ключові слова: В. І. Грищенко, особовий архівний фонд, гінекологія, акушерство, кріомедицина, НАН України.

Актуальність теми дослідження. Українська наука завжди була невід'ємною складовою світової науки. Упродовж 1970-х – на початку 1980-х років визнання й авторитет АН УРСР як одного з найбільших наукових центрів СРСР підтверджувалися частими запрошеннями вітчизняних учених до участі в постійно діючих міжнародних організаціях, світових конгресах, конференціях, симпозіумах та інших наукових заходах.

Участь провідних учених у міжнародних наукових форумах відігравала важливу роль для отримання науково-технічної інформації про стан та досягнення зарубіжних дослідників у різних галузях науки, зокрема медичної, та популяризації наукових досягнень УРСР.

Дане дослідження присвячене вивченню питання щодо участі академіка НАН України В. І. Грищенка у світових конгресах Міжнародної федерації гінекології та акушерства упродовж 1970–1982 рр. та встановлення наукових контактів із провідними науковцями світу.

Огляд історичної та наукової літератури засвідчує, що дане питання до цього часу не піддавалося комплексному аналізу і не висвітлювалось у повному обсязі. З метою більш об'єктивного і різнобічного його розгляду в історично-науковій літературі можемо стверджувати, що обрана тема дослідження відзначається актуальністю.

Аналіз останніх публікацій. Вивченню життєвого та творчого шляху вченого присвячена монографія за редакцією Т. М. Юрченка «Академік Валентин Грищенко у спогадах» (2012). Низка наукових статей, зокрема «Банк стовбурових клітин дає надію на порятунок» Ю. Віленського (2002), «Династія» В. Соболевського (2003), «Велич лікаря, науковця, вчителя» А. Я. Циганенка та Ю. С. Парашука (2003), «Основоположник репродуктивної медицини в Україні – академік Валентин Іванович Грищенко» В. К. Чайки (2011), присвячена висвітленню внеску науковця в розвиток акушерства, гінекології та репродуктивної медицини в Україні [1–6].

Мета дослідження. Аналіз документів архівного фонду академіка НАН України В. І. Грищенка, які висвітлюють його науково-організаційну і видавничу діяльність у рамках роботи міжнародних конгресів Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO).

Виклад основного матеріалу. Вагомим інформаційним джерелом для подальшого вивчення життєвого шляху та аналізу наукового доробку В. І. Грищенка слугує масив документів за 1945–2013 рр., що увійшли до особового фонду вченого № 439, який був сформований у 2018 р. в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІА НБУВ) і нещодавно став доступним для широких кіл дослідників. У фонді репрезентовано наукові праці, біографічні документи, документи про вченого, щодо його діяльності, фотодокументи, епістолярну спадщину та документи, зібрані академіком, що згруповані в 164 справи. Документи містять досить повну інформацію про постать науковця та його здобутки.

Серед значного масиву документів особового фонду В. І. Грищенка відклялися джерела, що стосуються його участі у VI–X світових конгресах Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO), документи про організацію роботи конгресів протягом 1969–1983 рр. та про видавничу діяльність науковця в журналі «International Journal of Gynecology and Obstetrics».

Валентин Іванович Грищенко (27.11.1928 – 03.01.2011) – відомий учений у галузі акушерства, гінекології та кріомедицини, академік НАН України за спеціальністю «кріобіологія та кріомедицина» (1988), директор Інституту проблем кріобіології і кріомедицини (далі – ІПКіК) НАН України (1983–2011) [7, с. 35; 8, с. 78; 9, арк. 64; 10, с. 108].

Завдяки діяльності В. І. Грищенка ІПКіК НАН України посів провідне місце у світі у своїй галузі. Учений організував виконання інститутом комплексних програм з кріобіології і кріомедицини, наукових досліджень, які мали велике значення для розвитку медицини і біології, створив значну кількість нових технологій кріоконсервації різних біологічних об'єктів, що відкрило можливості для лікування різних захворювань. В. І. Грищенко створив наукову школу, представники якої плідно працюють у галузі репродукції людини та проводять дослідження щодо лікування неплідності як в Україні, так і за її межами [1, с. 69; 11, с. 90].

Міжнародну федерацію гінекології та акушерства було засновано в 1954 р. Станом на сьогодні вона об'єднує національні товариства акушерів-гінекологів у 132-х країнах. Активну роботу здійснюють спеціальні комітети та робочі групи. Згідно зі статутом організації, кожне товариство-член повинно підтримувати намагання жінок світу в досягненні найвищих стандартів фізичного, психічного, репродуктивного здоров'я та успішності. Конгреси збираються раз на три роки і щоразу в іншій країні. Вони й донині залишаються вагомими для світової акушерської спільноти науковими заходами, під час яких виявляються тенденції і підбиваються підсумки розвитку медичних наук, на перспективу ставляться завдання щодо досліджень нагальних питань у галузі акушерства і гінекології. На сьогоднішній день до FIGO входить і Українська асоціація акушерів-гінекологів [12; 13, арк. 146].

В особовому архівному фонді В. І. Грищенка представлено документи, що стосуються діяльності VI–X світових конгресів Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO). Це, зокрема, науково-організаційні документи, службове листування, щоденники, нотатки, доповіді, сертифікати учасника, звіти та світліни фондоутворювача. Отже, наявна джерельна база є достатньою для реконструкції участі В. І. Грищенка у світових конгресах Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO), а також дає змогу прослідкувати роботу форумів [13–25].

Упродовж 1968–1983 рр. В. І. Грищенко обіймав посаду проректора з наукової роботи і завідувача кафедри акушерства і гінекології Харківського медичного інституту (далі – ХМІ). У 1969 р. він був делегований Всесоюзним товариством акушерів-гінекологів для участі в роботі Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO). В особовому фонді відклалися документи, які стосуються його участі в конгресі: листування, щоденник, програма, звіт та світліни [14, арк. 21, 22].

VI світовий конгрес з гінекології та акушерства Міжнародної федерації гінекології та акушерства проходив у м. Нью-Йорку (США) у квітні 1970 р. В листуванні В. І. Грищенка з головою оргкомітету Дж. Сіменсом відображено інформаційну і організаційну складові скликання конгресу й отримання вченим циркуляру щодо підготовки до нього. До нагальних питань, що мали розглядатися на майбутньому конгресі, належали: 1. Фізіологія і патологія вагітності; 2. Антенатальний і перинатальний вплив на розвиток плода; 3. Соціальні й ендокринологічні аспекти проблеми дівчат підліткового віку; 4. Гінекологічні передракові захворювання [13, арк. 1, 12, 18].

Серед зазначених джерел чільне місце належить щоденнику В. І. Грищенка, на сторінках якого він зафіксував перебіг подій у їх хронологічній послідовності протягом 6–23 квітня 1970 р. Документ надає змогу реконструювати поденну програму конгресу. Із щоденника науковця довідуємось, що 13 квітня на пленарному засіданні «Фізіологія материнського організму та її порушення під час вагітності» прозвучали доповіді Г. Старка «Метаболізм електролітів і альдостерона за нормальної та патологічної вагітності», А. Котасека «Адіуретін (АДТ) у фізіології та патології вагітності» та ін. Увечері вчений був присутній на офіційному прийомі у професора Ф. Беллера [13, арк. 45, 136, 175].

16 квітня на сесії із психосоматики в акушерстві та гінекології науковець виголосив свою першу доповідь «Моноамінооксидазна активність і катехоламіни плаценти за нормальної вагітності та за акушерської патології», в якій виклав рекомендації щодо обезболювання пологового процесу [13, арк. 13, 92 зв., 138, 177].

Досить насиченою була екскурсійна програма конгресу. На фотодокументах В. І. Грищенка зафіксовано серед учасників тематичних екскурсій. Із щоденника довідуємося, що у Нью-Йорку найбільше враження справили на нього Собор Св. Патріка та будівля ООН, а у Вашингтоні – Національна галерея, Білий дім та Бібліотека Конгресу США. Водночас він описав свої важкі емоції від демонстрації проти війни у В'єтнамі і підпалу автівки на вулиці Нью-Йорка [13, арк. 36, 55; 22, арк. 1].

На думку науковця, на початку 1970-х років у США найдинамічніше розвивалися медичні центри Нью-Йоркського, Колумбійського, Пенсільванського університетів та Онкологічний інститут П. Росвелла у м. Буффало. При цьому він відзначив провідних учених – Л. Гудвіл, Г. Корфмана, Ч. Стіра, навколо яких групувалася наукова молодь, а також високий теоретичний рівень ендокринологічних, радіоімуннологічних, біохімічних методів та методів молекулярної біології [13, арк. 24, 100–104, 179 зв.].

В. І. Грищенко зауважив високий рівень клінічної підготовки студентів у Колумбійському університеті та більш удосконалену, в порівнянні з вітчизняною, систему переливання крові. Зокрема, використання систем із пластику, розрізнення фактора вірусу гепатиту А при перевірці крові донорів та 21-денне збереження крові. В Пенсільванському університеті вчений відзначив високий рівень технічних засобів: відеоекції для студентів, радіотелефонний зв'язок між медперсоналом тощо [13, арк. 36–37, 139].

У госпіталі м. Джерсі-Сіті його вразили умови перебування породіль та новонароджених. Так, на випадок патологічних пологів тут цілодобово були готові до роботи операційна і лабораторія, до того ж виходжували дітей вагою до 1 кг. Своєю чергою в пологовому відділенні Нью-Йоркського університету його увагу привернули палати на 1–4 особи та ліжка з автоматичним електричним управлінням. Позитивне враження справило високотехнологічне приладдя в генетичних лабораторіях університетів та Онкологічного інституту П. Росвелла у м. Буффало: електронні мікроскопи фірми Hitachi, спектрометри марки Freecarb Liquid Scintillation [13, арк. 36–39, 52, 140].

Налагоджені на конгресі наукові контакти В. І. Грищенко підтримував і в подальшому. Зокрема, з президентом конгресу професором А. Альварес-Браво та головою оргкомітету Дж. Сіменсом він обмінювався статтями та монографіями [13, арк. 14; 14, арк. 1–2; 21, арк. 1].

Серед документів, які висвітлюють участь В. І. Грищенка в роботі VII світового конгресу акушерів-гінекологів, що відбувся 12–18 серпня 1973 р. у м. Москві (СРСР), представлено: програму конгресу, щоденник, листування, доповідь, світлина і почесну грамоту [14, арк. 22]. У фонді відклалося листування вченого з оргкомітетом та іноземними колегами: Л. Кастелазо-Алайею, Н. Моррісом і К. Рассел [14, арк. 2, 6, 195–197].

У щоденникових записах зафіксовано активну участь науковця в підготовці і проведенні конгресу, оскільки він був заступником голови комісії щодо зустрічі й супроводу учасників, за що йому було вручено почесну грамоту [14, арк. 128, 136, 189–190].

13 серпня В. І. Грищенко головував на секційному засіданні «Морфологія, фізіологія і біохімія матки», на якому представив доповідь «Роль низки гуморальних факторів регуляції скорочувальної діяльності матки у породіль». Серед інших, прозвучали доповіді А. Понтуша «Ультраструктура біометрію при патології пологової діяльності», Ф. Кльока «Вплив стероїдних гормонів на альфа- і бета-рецептори біометрію» та Х. Суді «Моделювання пологових сил та механізму пологів» [14, арк. 131 зв., 175–179; 22, арк. 1–6].

Слід зауважити, що вчений зробив позначки на полях програми і залишив власні нотатки про роботу засідання, що засвідчують його зацікавленість окремими доповідями колег: С. Аронсона, Г. де Ватевіля, К. Вільмена, Т. Катазе, П. Ліукко, Х. Юнга та ін. Він згадував, що на конгресі дізнався про нові методи дослідження гормональних змін в організмі породіль та нові медичні препарати [14, арк. 27 зв.–28, 186].

18 серпня на Генасамблеї виступив президент конгресу Л. Персіанінов. До присутніх звернувся також професор Г. де Ватевіль, який вніс пропозицію ґрунтовніше розробити програму майбутнього форуму з метою уникнення дублювання тем по секціях, що мало місце на конгресі [14, арк. 145–146; 22, арк. 1].

В екскурсійних начерках науковця зафіксовано поїздки учасників конгресу до Палацу в Архангельському, Большого театру, Великого Московського цирку, на ВДНГ СРСР тощо [14, арк. 145, 191].

Аналізуючи листування вченого із заступником міністра охорони здоров'я СРСР Є. Новіковою, приходимо до висновку, що В. І. Грищенко зацікавили іноземні кріоапарати – гістероскоп та лапароскоп, що експонувалися на ВДНГ СРСР, з метою їх придбання для потреб ХМІ [14, арк. 128, 135, 145].

Участь у конгресі сприяла налагодженню наукових контактів із редактором Міжнародного журналу FIGO Г. Камінецьким. Так, В. І. Грищенко зарадив публікації його статті у вітчизняному журналі «Гінекологія та акушерство». Зміцнилися й контакти з професором А. Котасеком стосовно подальшого обміну науковими статтями про пізні токсикози та оперативну гінекологію [14, арк. 29–38, 128 зв.].

У цей період В. І. Грищенко набув високого авторитету як фахівець у галузі медицини. Відповідно, починаючи з 1975 р. він став учасником, а протягом 1976–1978 рр. – членом групи радників Спеціальної програми Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі – ВООЗ) з репродукції людини, проводив широкомасштабні дослідження щодо імунології безпліддя та контрацепції [14, арк. 79].

У фонді представлені документи про участь ученого в роботі VIII світового конгресу акушерів-гінекологів протягом 17–23 жовтня 1976 р., що проходив у м. Мехіко (Мексика): листування, програма, щоденник та звіт [15].

Зі звіту довідуємося, що наукова програма конгресу висвітлювала такі теми: 1. Навколишнє середовище та репродукція; 2. Доброякісні захворювання молочних залоз; 3. Інфекція в гінекології та акушерстві; 4. Досягнення в галузі перинатології; 5. Вроджені пороки розвитку та набуті дефекти статевих органів [15, арк. 108 зв., 176].

У щоденникових записах В. І. Грищенка зафіксовано, що 16 жовтня він взяв участь у засіданні виконкому Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO), на якому було заслухано доповідь президента FIGO Б. Пурандаре, обговорювалися питання про бюджет організації, її зв'язки з ВООЗ, про прийняття до FIGO нових товариств, кількість яких зросла при цьому до 77-ми [15, арк. 89, 168–170].

Зранку 17 жовтня науковець взяв участь у семінарі з післядипломної спеціалізації акушерів-гінекологів. Опівдні відбулася церемонія відкриття конгресу, в ході якої виступив його президент Л. Кастелацо-Айала. Ввечері вчений був запрошений на прийом, який відбувся в Національному музеї антропології [15, арк. 38, 91–92, 110].

Наступного дня, 18 жовтня, В. І. Грищенко виступив із доповіддю на семінарі «Вагітність підвищеного ризику», в якій повідомив про методи лікування ряду патологій вагітності. Із щоденникових записів дізнаємося, що вченого зацікавили доповіді Девуда (США) про радіоімунологічні методи дослідження динаміки рівня окситоцину в крові матері та плода й амніотичної рідини під час пологів, а також Маєди (Японія) про моніторні спостереження за станом плода, оскільки дані методи досліджень у зазначений період у СРСР були відсутні [15, арк. 39, 93, 108].

19 жовтня науковець узяв участь у семінарі із психопрофілактики та в засіданні Генасамблеї, на якому було представлено нових делегатів FIGO від Бангладеш і Алжиру. 20 жовтня вчений виступив на семінарі з доповіддю про систему охорони материнства і дитинства у СРСР [15, арк. 39 зв.–40, 171–172].

22 жовтня відбулося друге засідання Генасамблеї, на якому було прийнято рішення наступний конгрес провести в Японії. Його президентом обрали С. Сакamoto, президентом FIGO – К. Рассела [15, арк. 97, 174–175, 208].

27 жовтня В. І. Грищенко взяв участь в науковій екскурсії до Акушерсько-гінекологічного госпіталю в м. Гвадалахарі. При цьому він зауважив, що великою проблемою для Мексики є висока перинатальна смертність, яка складає 35%, невиношуваність у жінок – 25%, та пологи серед неповнолітніх, оскільки 40% жінок народжують дітей у віці до 15 років [15, арк. 46, 207–208].

Велике враження на науковця справив огляд історичних пам'яток Мексики. У щоденнику він із захопленням згадує про екскурсію до Кафедрального собору, Національного антропологічного музею в Мехіко, на руїни пірамід ацтеків у м. Теотіуакан, до палацу і храмів майя в Чічен-Іці та Паленці [15, арк. 37–41 зв., 86].

Організаційні моменти та результати роботи IX світового конгресу акушерів-гінекологів, що відбувся в жовтні 1979 р. в м. Токіо (Японія), можна дослідити через призму таких документальних джерел, як листування, диплом та звіт учасника [16, арк. 18].

Питання попередньої організації конгресу освітлює листування В. І. Грищенка з оргкомітетом [16, арк. 1, 7–8, 22]. Документом, в якому йдеться про перебіг і результати конгресу, є звіт, з якого довідуємося, що 25 жовтня 1979 р. науковець взяв участь у відкритті конгресу та в засіданні Комітету з материнської смертності [16, арк. 49, 51].

28 та 31 жовтня 1979 р. відбулося засідання Генасамблеї конгресу. На початку виступив президент FIGO К. Рассел. Президія конгресу затвердила положення FIGO, ратифікувала прийом нових товариств [16, арк. 50–51].

Зі звіту В. І. Грищенка дізнаємося, що під час семінару з проблем гінекологічної ендокринології та безпліддя він представив доповідь «Роль епіфізу в регуляції менструального циклу та жіночої репродуктивної функції», в якій підкреслив важливу роль епіфізу в регуляції багатьох видів гінекологічних патологій. Серед інших, свої доповіді на семінарі представили: Ф. Беттендорф (ФРН), який рекомендував у хворих на безпліддя жінок вивчати рівень тестостерону у плазмі, та С. Абе (Японія), який наголосив на ролі підвищеної секреції катехоламінів у процесі розвитку клімактеричного синдрому [16, арк. 30–32].

Учасники конгресу ознайомилися з роботою гінекологічного відділення Онкологічного центру в м. Токіо. В. І. Грищенко був вражений його високим бюджетом у 40 млн. доларів на рік, зауважив, що його фахівці щорічно проводять 2 300 операцій та 1 млн. 200 тис. лабораторних досліджень. Він відзначив високий рівень японської техніки (оптики, електроніки), а також радіологічних і біохімічних досліджень та досліджень у галузі генної інженерії [16, арк. 28, 47–48].

Участь у конгресі сприяла активізації наукової співпраці В. І. Грищенка з іноземними колегами. Так, професор С. Метью запросив його на симпозіум щодо вивчення функцій шишковидної залози, який мав відбутися в лютому 1980 р. в м. Мельбурні (Австралія). Професорам С. Ратману і Л. Таусенду вчений надіслав свою монографію про дослідження функції епіфізу [16, арк. 55, 68–69; 18, арк. 22].

Участь В. І. Грищенка в роботі X світового конгресу акушерів-гінекологів, що відбувся в м. Сан-Франциско (США) в жовтні 1982 р., представлена запрошеннями, листуванням, щоденником, сертифікатом учасника та доповіддю [9, арк. 17; 18].

Серед документів – листування вченого з оргкомітетом конгресу, зокрема із Дж. Фільден та Е. Валлахом [17, арк. 7–12; 25].

До наукової програми конгресу входило відвідування науково-медичних закладів. У Монреалі В. І. Грищенко відвідав госпіталь королеви Вікторії та Центр

фертильності в Університеті Макгілла. Його зацікавило широке застосування штучного запліднення та проведення гінекологічних досліджень, відсутніх на той час у СРСР, – лазерної кольпоскопії, фетоскопії тощо. Також він зауважив, що канадські вчені широко вивчають макросомію, лікують рідкісні важкі хвороби, зокрема таласемію [17, арк. 44–45].

16 жовтня 1982 р. В. І. Грищенко виступив зі звітом про роботу як консультанта ВООЗ в Афганістані на засіданні комітету з материнської смертності. 17 жовтня відбулась урочиста церемонія відкриття конгресу, на якій виступив президент конгресу Г. Каменецький [17, арк. 31, 72].

21 жовтня В. І. Грищенко виголосив доповідь «Фізичні методи впливу для стимуляції овуляції» на семінарі з овуляції, на якому головував Е. Валлах. Увечері він був запрошений на святковий банкет для учасників конгресу в Москонцентрі. 22 жовтня на пленарній сесії конгресу представив доповідь «Організація акушерської служби в СРСР» [9, арк. 24; 17, арк. 31–32; 18, арк. 52–53 зв.].

Із щоденника дізнаємося, що під час екскурсій у Сан-Франциско В. І. Грищенка вразили Собор Св. Марії, Собор на честь ікони Богоматері «Радість усіх тих, хто журяться» та парк «Золоті ворота» [17, арк. 48 зв.; 23, арк. 7].

Описуючи враження від наукової екскурсії до гінекологічного відділення Каліфорнійського університету, він наголосив, що його американські колеги широко проводять радіоімунологічні дослідження та дослідження в галузі генетичної репродукції. В пологовому відділенні медичного центру Кайзер Перманенте науковця вразило те, що навіть на операціях через кесарів розтин був присутній батько, застосовувалася епідуральна анестезія, з моменту народження дітей прикладали до грудей матері, а також виходжували немовлят вагою від 600 г [17, арк. 53 зв.–54].

Варто наголосити, що В. І. Грищенко належав до тих провідних науковців, які переймали та запроваджували у практику досвід своїх зарубіжних колег. Протягом 1980–1990-х років як директор ІПКіК НАН України разом із групою колег він проводив широкомасштабні дослідження змін у спермі, яйцеклітинах та ембріонах людини під впливом охолодження, розробив цінні біотехнології кріозбереження статевих клітин, ембріонів. Деякі з них було запатентовано у США, Японії, Великій Британії, Німеччині. Науковець організував нову школу, представники якої плідно працюють у галузі репродукції людини та проводять дослідження щодо лікування неплідності. У 1994 р. вчений заснував перший в Україні Центр ЕКЗ «Імплант» (з 2011 р. – Клініка репродуктивної медицини ім. В. І. Грищенка) [5, с. 2].

В особовому архівному фонді В. І. Грищенка представлені документи, які відображають співпрацю науковця з журналом Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO) «International Journal of Gynecology and Obstetrics» протягом 1971–1983 рр. Так, у згаданому фонді відклалося ділове листування вченого, що містить інформацію про пропозиції, обговорення й організацію етапів підготовки до друку статей, надсилання матеріалів до них, склад редакційних комітетів журналу в різні періоди. Зокрема, представлено листування з редактором

журналу Г. Камінецьким протягом травня–червня 1974 р. про публікацію статті В. І. Грищенка «Cryosurgical Treatment of Severe Dysfunctional Uterine Bleedings» [13, арк. 22–24], також листування з головними координаторами редакційного комітету журналу FIGO професорами М. Фаталією і М. Ньютоном упродовж жовтня–грудня 1982 р. щодо публікації статті «Stimulation of ovulation by physical methods», рекомендації і зауваження стосовно них [18, арк. 52–53, 73].

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше до наукового обігу введено значну кількість архівних матеріалів особового архівного фонду академіка НАН України В. І. Грищенка. Дана інформація суттєво доповнює загальну картину наукової діяльності вченого та конкретизує його внесок у розвиток світової науки.

Висновки. Таким чином, проаналізувавши широке коло документів, можна стверджувати, що участь академіка В. І. Грищенка в VI–X світових конгресах Міжнародної федерації гінекології та акушерства (FIGO) протягом 1970–1982 рр. була однією з ключових подій у налагодженні і подальшому розгортанні тісної співпраці українських учених з провідними науковцями світу.

Список використаних джерел

1. 80-річчя академіка НАН України В. І. Грищенка // Вісник НАН України. 2008. №11. С. 67–69.
2. Академік Валентин Грищенко у спогадах / НАН України, Ін-т проблем кріобіології і кріомедицини; [відп. ред. Т. М. Юрченко]. К.: Наукова думка, 2012. 167 с.
3. Віленський Ю. Банк стовбурових клітин дає надію на порятунок. Нове у медицині. 20–26 вересня 2002. № 36. С. 3.
4. Соболевский В. Династия. Вечерний Харьков. 22 июля 2003. С. 4.
5. Циганенко А. Я., Паращук Ю. С. Велич лікаря, науковця, вчителя // Медичний університет. 12 грудня 2003. С. 2.
6. Чайка В. К. Основоположник репродуктивной медицины в Украине – академик Валентин Иванович Грищенко // Медико-социальные проблемы семьи. № 1 (Т. 16). 2011. С. 2.
7. Дмитренко И. Рождение института (Очерки становления ФТИНТ АН УССР). Харьков, 1998. 139 с.
8. Палій В. М., Храмов Ю. О., Богданов В. Л. (ред.). Національна академія наук України. Персональний склад, 1918–2013. Київ, 2013. 444 с.
9. Поточний архів Президії НАН України. Особовий фонд акад. В. І. Грищенка. 81 Арк.
10. Затвердження директорів науково-дослідних інститутів // Вісник АН УРСР. 1983. №7. С. 63–64.
11. Обрання дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів Академії наук Української РСР / Вісник АН УРСР. 1988. №3. С. 108–109.
12. International Federation of Gynecology and Obstetrics. The global voice woman's health: <https://www.figo.org/our-members>.

13. ІА НБУВ (Інститут архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського). Ф. 439. Оп. 1. Спр. 59. 38 Арк.
14. Там само. Спр. 67. 147 Арк.
15. Там само. Спр. 68. 196 Арк.
16. Там само. Спр. 69. 251 Арк.
17. Там само. Спр. 70. 70 Арк.
18. Там само. Спр. 71. 86 Арк.
19. Там само. Спр. 75. 23 Арк.
20. Там само. Спр. 78. 144 Арк.
21. Там само. Спр. 108. 2 Арк.
22. Там само. Спр. 123. 1 Арк.
23. Там само. Спр. 126. 6 Арк.
24. Там само. Спр. 129. 15 Арк.
25. Там само. Спр. 154. 17 Арк.

References

1. 80-richchia akademika NAN Ukrainy V. I. Hryshchenka [The 80th Anniversary of Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine V. I. Grishchenko]. (2008). In *Visnyk AN URSSR* [Newsletter of the National Academy of Sciences of Ukraine]. No. 11, pp. 67–69. [In Ukrainian].
2. *Akademik Valentyn Hryshchenko u spohadakh* [Academician Valentin Gryshchenko in memoirs]. (2012). T. M. Urchenko (Ed.). Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
3. Vylenskyi, Yu. (20–26 veresnya, 2002). Bank stovburovykh klityn daie nadiiu na poriatunok [Bank of stem cells gives hope for convalescence]. In *Nove u meditsyni* [New in Medicine]. No. 36, p. 3. [In Ukrainian].
4. Sobolevskiy, V. (22 July, 2003). Dinastiia [Dynasty]. In *Vechernii Harkov* [Evening Kharkiv]. P. 4. [In Russian].
5. Tsyhanenko, A. Ya., Parashchuk, Yu. S. (12 hrudnya, 2003). Velych likaria, naukovtsia, vchytelia [The glory of a doctor, a scientist, a teacher]. In *Medychnyi universytet* [Medical University]. P. 2. [In Ukrainian].
6. Chaika, V. K. (2011). Osnovopolozhnik reproduktivnoi meditsyny v Ukrainie akademik Valentyn Ivanovich Hryshchenko [The founder of reproductive medicine in Ukraine Academician Valentin Ivanovich Hryshchenko]. In *Medychno-sotsialni problemy rodyny* [Medico-social problems of family]. No. 1, Vol. 16, p. 2.
7. *Rozhdenie instituta (Ocherki stanovlenia FTINT AN URSSR)* [The birth of the Institute (Essays on the foundation of the Physical and Technical Institute of Low Temperatures of the Ukrainian Academy of Sciences)]. (1998). I. Dmitrenko (Ed.). [In Russian].
8. Palii, V. M., Khramov, Yu. O., Bohdanov, V. L. (Eds.). (2013). *Natsionalna Akademiia Nauk Ukrainy. Personalnyi sklad. 1918–2013* [National Academy of Sciences of Ukraine. Membership. 1918–2013]. [In Ukrainian].
9. Current archives of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine. Personal fond of Academician V. I. Hryshchenko. Fol. 81. [In Ukrainian and Russian].

10. Zatverdzhennia dyrektoriv naukovo-doslidnykh institutiv (1983). [Approval of directors of research Institutes]. In *Visnyk AN URSSR* [Newsletter of the Academy of Sciences of the USSR]. No. 7, pp. 63–64. [In Ukrainian].

11. Obrannya diisnykh chleniv (akademikiv) i chleniv-korespondentiv Akademii nauk Ukrainskoi RSR [Election of full members and corresponding membersto the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR]. In *Visnyk AN URSSR* [Newsletter of the Academy of Sciences of USSR]. No. 3, pp. 108–109. [In Ukrainian].

12. International Federation of Gynecology and Obsteriks. The global voice women’s health. Retrieved from: <https://www.figo.org/our-members>.

13. Fond 439, Inventory 1, Unit 59. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

14. Fond 439, Inventory 1, Unit 67. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

15. Fond 439, Inventory 1, Unit 68. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

16. Fond 439, Inventory 1, Unit 69. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

17. Fond 439, Inventory 1, Unit 70. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

18. Fond 439, Inventory 1, Unit 71. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

19. Fond 439, Inventory 1. Unit 75. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

20. Fond 439, Inventory 1, Unit 78. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

21. Fond 439, Inventory 1. Unit 108. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

22. Fond 439, Inventory 1, Unit 123. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

23. Fond 439, Inventory 1, Unit 126. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In Russian and English].

24. Fond 439, Inventory 1, Unit 129. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In English].

25. Fond 439, Inventory 1, Unit 154. The Institute of Archival Studies of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. [In English].

Maryna Serhiivna Kolomiets,

*Junior Researcher of the Department of Archaeography, Institute of Archival Studies,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine*

ORCID: 0000-0002-9125-1379

e-mail: arhivnanu@ukr.net

Documents concerning the participation of academician Valentyn Hryshchenko in VI–X World congresses on gynecology and obstetrics organized by the International Federation of Gynecology and Obstetrics (FIGO) (1970–1982)

The aim of the research is to analyse the sources' species composition and the degree of information capability of the documents from the personal archive collection of academician Valentyn Hryshchenko, which ended up being preserved in the fonds of the Institute of Manuscript of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine since the documents reflect the premise of the scientist's participation, process and results within the world congresses of the International Federation of Gynecology and Obstetrics (FIGO), which took place throughout 1970–1982 period. **The methodology of the research** includes the use of historical-retrospective, historical-comparative, historical-chronological, historical-typological, and historical-systematic methods. This methodological approach allows to analyse the sources' species composition and the degree of information capability of the documents from the personal archive collection of the scientist in order to define the primary area of Valentyn Hryshchenko's work, academician's scientific activities in spatial and chronological aspects, the state of medicine's development in foreign countries and USSR within the same time frames. **The scientific novelty** of the research is shown by the first ever introduction of the considerable volume of archival materials into scientific circulation, which significantly supplemented the overall picture of the activities of the famous Ukrainian scientist in the sphere of obstetrics, gynecology and cryomedicine, NAS of Ukraine academician Valentyn Hryshchenko. Moreover, the research provides evaluation of tendencies, as far as the development of medical science is concerned. The research also uncovers the peculiarities of the scientist's participation in the FIGO congresses throughout the 1970–1982 period. **Conclusions.** It was established that the scientist's participation in the FIGO world congresses had a huge impact on the scientist's familiarity with the results of various scientific researches of the time as well as other progressive technologies in the world within the sphere of medicine. The scientist's participation in such congresses also benefited the his collaboration with other leading scientists in the world as well as the popularization of scientific achievements of Soviet medicine and Hryshchenko's overall growth as a respected scholar within scientific circles.

Key words: Valentyn Hryshchenko, personal archive collection, gynecology, obstetrics, cryomedicine, National Academy of Sciences of Ukraine.

Марина Сергеевна Коломиец,

младший научный сотрудник отдела археографии Института архивоведения Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского

ORCID 0000-0002-9125-1379

e-mail: arhivnanu@ukr.net

Документы об участии академика В. И. Грищенко в VI–X мировых конгрессах по гинекологии и акушерству Международной федерации гинекологии и акушерства (FIGO) (1970–1982)

Цель работы. Анализ видового состава источников и степени информативности документов личного архивного фонда академика В. И. Грищенко, которые отложились в Институте архивоведения Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского и отражают предпосылки участия, ход и результаты работы учёного в мировых конгрессах Международной федерации гинекологии и акушерства (FIGO), состоявшихся в течение 1970–1982 гг. **Методология исследования** заключается в применении историко-ретроспективного, историко-сравнительного, историко-хронологического, историко-типологического и историко-системного методов. Указанный методологический подход позволяет проанализировать видовой состав источников и степень информативности документов личного фонда ученого для определения направлений работы академика В. И. Грищенко, его научной деятельности в пространственном и хронологическом аспектах, состояние развития медицины в зарубежных странах в одинаковых временных промежутках с СССР. **Научная новизна** исследования заключается в том, что впервые в научный оборот введено значительное количество архивных материалов, что существенно дополнило общую картину деятельности известного украинского учёного в области акушерства, гинекологии и криомедицины, академика НАН Украины В. И. Грищенко, дана оценка тенденций развития медицинской науки и раскрыты особенности его участия в конгрессах Международной федерации гинекологии и акушерства (FIGO) в течение 1970–1982 гг. **Выводы.** Выяснено, что участие учёного в мировых конгрессах Международной федерации гинекологии и акушерства имело большое значение для ознакомления с результатами научных исследований и прогрессивными мировыми технологиями в области медицины, для активизации сотрудничества с ведущими учёными мира, а также для популяризации научных достижений отечественной медицины и роста авторитета учёного в мировых научных кругах.

Ключевые слова: В. И. Грищенко, личный архивный фонд, гинекология, акушерство, криомедицина, НАН Украины.

Статтю підготовлено 18 квітня 2019 року;

подано до друку 25 квітня 2019 року.